

ΟΙ ΗΠΙΕΣ ΑΡΕΤΕΣ (ΣΥΓΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ#2)

Χάδι (θωπεία-ηγάδιον, χαιρετισμός)

Η λέξη «χάδι» προκύπτει από τη λέξη «ηγάδιον», που είναι υποκοριστικό του «ήχος» με σημασία **νανούρισμα, τραγουδάκι, κανάκεμα**. Ήτοι, ουσιαστικά σημαίνει **λέω ένα «καλό λόγο» για τον συνάνθρωπό μου!** Η «ένα καλό λόγο προς το Θεό», συνηθισμένη φράση που ακούγεται από τους πιστούς το βράδυ της Ανάστασης: «**Θα πάμε στον Καλό Λόγο**». «**Την Ανάστασίν σου, Χριστέ Σωτήρ, άγγελοι υμνούσιν εν ουρανοίς και ημάς τους επί γης καταξίωσον εν καθαρά καρδιά Σε δοξάζειν...**». Αυτός είναι ο **Καλός Λόγος** ή αλλιώς ο **Λόγος της Αναστάσεως**. Ένα τροπάριο **ελπίδας, θριάμβου**, που πλημμυρίζει **ευτυχία και χαρά την καρδιά κάθε χριστιανού**.

Στη συνέχεια έλαβε την έννοια του «**ψαύω απαλά με τα δάχτυλα**», ήτοι **θωπεύω**. Αλλά στην ουσία σημαίνει: **Εκφράζω τρυφερότητα, περιποιούμαι**, που αναγνωρίζεται, ως «**χάδι**», ως ένα **ελαφρύ άγγιγμα για εκδήλωση αγάπης, εύνοιας και προστασίας**. Ένα **χάδι έχει πάντοτε ιαματικές ικανότητες!** Αλήθεια πόση ανάγκη έχουμε από στιγμές τρυφερότητας οι άνθρωποι; Και πως δρουν αυτές στο «είναι» μας; **Σίγουρα συνιστούν μια λύτρωση της ψυχής μας**.

Η ανθρώπινη ιστορική εμπειρία μάς έχει κληροδοτήσει σοφά συμπεράσματα, τα οποία οφείλουμε να μη αγνοούμε, όταν θέλουμε να δομήσουμε μια καλύτερη **προσωπικότητα** και μια υγιή **κοινωνία**. Κάποια ιδανικά αξίζουν περισσότερο από άλλα. Είναι καλύτερο **να ζούμε με αγάπη** παρά με μίσος. Η **αγάπη πλαταίνει την προσωπικότητα**, ενώ το μίσος τη στενεύει. **Καλύτερα να ζούμε με εμπιστοσύνη παρά με φόβο, γιατί ο φόβος παραλύει τις προσπάθειές μας, ενώ η εμπιστοσύνη μάς καθιστά ικανούς να αναπτύξουμε τις δυνατότητές μας**. Είναι, οπωσδήποτε, καλύτερα να ζούμε σε **συνεργασία παρά με αντιπαλότητα**, που μας απομονώνει. Ο άνθρωπος δεν είναι σε θέση να πραγματώσει ολιστικά τη ζωή του, **χωρίς αρμονικές σχέσεις με τους συνανθρώπους του**.

Σήμερα, όμως, δεν λέμε μήτε «**καλημέρα**» μεταξύ μας. Δεν λέμε ένα «**χαίρετε**», λες και είμαστε «**μαλωμένοι**»! Φυσικά δεν αναφερόμαστε στο κέντρο της Αθήνας, αλλά και στη γειτονιά μας, στην πολυκατοικία, στο οικοδομικό τετράγωνο. Τι **κρίμα!!** Και **ύστερα διαμαρτυρόμαστε, γιατί δεν νιώθουμε ασφάλεια!** Πήραμε κατοικίδιο ζώο για συντροφιά και **χάσαμε τον ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟ μας!** Και, ίσως, το χειρότερο, **δεν έχουμε ένα «καλό λόγο» να πούμε για τον άλλον**. «**Όλοι φταίνε**», «**όλοι το ίδιο είναι**»!! Αλλοίμονο!! Και, όμως, υπάρχουν ανάμεσά μας πάντα **υπέροχοι συνάνθρωποι**. Τον «**καλό λόγο**» για τον συνάνθρωπό μας τον **χρωστάμε στον εαυτό μας, στην Κοινωνία μας, στην Πατρίδα μας!!!**

Ο συντομότερος δρόμος, που οδηγεί στην ευτυχία **χαράσσεται από το ορθώς σκέπτεσθαι**, με τη **λεπταισθησία του συναισθάνεσθαι** και τη δική μας βούληση του **πράττειν** σύμφωνα με το **γενικότερο καλό**. Η **απλή απόλαυση**, που είναι ουσιαστική για τη ζωή μας **δεν πρέπει να ταυτίζεται με την ίδια τη ζωή μας**. **Ωραία ζωή, χωρίς ωραίες σχέσεις με τους συνανθρώπους μας, δεν υπάρχει**. Σχέσεις, όμως, μεταξύ μας χωρίς **ήπιες αρετές και αγάπη** είναι **ανέφικτες**.

Το **χιούμορ, το χαμόγελο, το χάδι και η φατική επικοινωνία** είναι τα πιο ισχυρά **ενδόσιμα** για κάθε αρετή. Είναι τα **προίμια της χαράς, της καλοσύνης, της αλήθειας**. Από αυτές τις ήπιες αρετές αναδύεται η **πραότητα (γλυκύτητα)**. Ήτοι, η αρετή της **ευλογισίας, της υπομονής, της αφοσίωσης και της αρμοστικότητας**. Οι Μηχανικοί το γνωρίζουν καλά, ότι ο **πιο στέρεος φορέας είναι το τριαρθρωτό τόξο**, γι' αυτό το προτιμούν στις κατασκευές που σχεδιάζουν. **Το χιούμορ, το χαμόγελο και το χάδι είναι οι πιο δόκιμες αρθρώσεις στις ανθρώπινες σχέσεις**.

Φατική επικοινωνία και η δημιουργική της επίδραση

Οι Αρχαίοι Έλληνες και κυρίως οι Αθηναίοι υπερηφανεύονταν πως αυτοί έγιναν **κοινωνοί της πραότητας** στον κόσμο (Jackeline de Romilly) Στην **πραότητα διέκριναν το αντίθετο της βαρβαρότητας** και επομένως ένα συνώνυμο του **πολιτισμού**. Και ο Δυτικός πολιτισμός είναι όντως ο **Ελληνικός Ανθρωπισμός**. «**Όποιος, σήμερα, σκέπτεται ανθρώπινα σκέπτεται ελληνικά**»!. Η **πραότητα είναι το αντίθετο του θυμού, της χυδαιότητας, της βίας**. Δεν είναι μια απλή αρετή, αλλά μια σύνθεση-συνάντηση **αρμονική περισσοτέρων ήπιων αρετών και, οπωσδήποτε, του χιούμορ, του**

χαμόγελο, του χαδιού και της ευγενικής επικοινωνίας μας. Η **πραότητα** σημαίνει καλούς τρόπους, ευμένεια και έχει πολύ υψηλότερο ρόλο. Γίνεται **γενναιοδωρία και καλοσύνη** για τον δυστυχημένο. Στον ένοχο **επιείκεια, προσήνεια και κατανόηση**. Στους αγνώστους γίνεται **ανθρωπινότητα και ανθρωπιά(έλεος)**.

Στην πολιτική η **πραότητα γίνεται διαλλακτικότητα, ανοχή, συνεργασία...** Κάπου στο βάθος διαφαίνεται ότι θέλουμε το καλό του άλλου, στο μέτρο που δεν παραβιάζουμε άλλο καθήκον μας. Από αυτή την υπέροχη αρετή της **λεπτότητας αναδύεται ο δημοκρατικός πολίτης**, που βρίσκεται στην **ποιοτική χρυσή τομή** ανάμεσα στον **δύστροπο και τον τραχύ, τον δουλοπρεπή και απαθή-αδιάφορο**.

Η **βασιλική οδός της κάθε εξέλιξης** σαφώς αναπτύσσεται μέσα από τις ατομικές και συλλογικές ποιοτικές ικανότητές μας. Κοντολογίς **από τις αξίες και τις αρετές μας**. Η ολιστική ψυχική ανάπτυξη εμφανίζεται ως καθήκον έναντι της Ανθρωπότητας, γιατί έτσι μπορούμε να αποφύγουμε τον εκφυλισμό. Τότε αναδύεται μέσα μας αίσθημα συμμετοχής **μας** σε ένα δρόμο προς μια **υπέρτερη Πραγματικότητα για τους επιγόνους μας**. Σοφότατα, οι Αρχαίοι Πρόγονοί μας είχαν επισημάνει ότι ο άνθρωπος είναι «**πολιτικό**», δηλαδή κοινωνικό ον, άλλως θεωρείτο «ιδιώτης» (idiot, στην αγγλική). Τον μονήρη βίο αντέχουν μόνον οι θεοί και τα ζώα. Ο άνθρωπος, εύκολα οδεύει προς τη ζώδη συμπεριφορά. **Μόνον η Παιδεία καλλιεργεί την ανθρώπινη ποιότητα, ως κορυφή των έμβιων όντων**.

Η σημερινή δημοκρατική κοινωνία έχει χαοτικό χαρακτήρα. Παρά τα συστήματα που έχουν θεσμοθετηθεί για την εύρυθμη λειτουργία της, κατά βάση, **πρυτανεύει το ατομικό συμφέρον έναντι του γενικού**. Στις μικρές κοινωνίες(οικογένειες, φυλές,) η **δύναμη** έχει κύρια σημασία, γιατί κάθε άτομο ασκεί άμεσα μεγάλη επιρροή. **Στις μεγάλες κοινωνίες, όμως, η επιρροή του απλού ανθρώπου θεωρείται μηδαμινή**. Οι υγιείς κοινωνίες προσπαθούν να πετύχουν τη σταθερότητα του συνόλου με την εξισορρόπηση της **ελευθερίας και της δημιουργικότητας** του ατόμου. **Οι αρχαιοελληνικές Πόλεις-Κράτη υπήρξαν ένα εξαιρετικό και μοναδικό παράδειγμα εξισορρόπησης**. Λειτουργήσαν **εύρυθμα για τους ελεύθερους πολίτες** (χωρίς, όμως, τη συμμετοχή των γυναικών και των σκλάβων).

Η δύναμη μπορεί να βοηθάει στην κυριαρχία της φύσης, αλλά **δεν ωφελεί για τον έλεγχο της ανθρώπινης φύσης**. Οι σημερινοί **δημοκρατικοί ηγέτες** πρέπει να έχουν τη δύναμη να **πείθουν παρά να φοβίζουν!** Η **δύναμη συνοχής της δημοκρατικής κοινωνίας αναδύεται από την καλλιέργεια των αξιών της**. Οι **αξίες μας** έχουν ουσιαστικά παρακμάσει μπροστά στην αξία της **δύναμης** με συνέπεια να κυριαρχούν ψυχωτικές καταστάσεις σχετικά με τη δύναμη : **του χρήματος, της πολιτικής, της προβολής...** Αυτή η ψύχωση είναι το σύμπτωμα της αίσθησης δικής μας αδυναμίας. **Παντού γύρω μας πανίσχυροι οργανισμοί, κυκλώματα και συστήματα μάς καταπνίγουν θανάσιμα**. Νιώθουμε **αδύναμοι!** Και η επωδός είναι « **γίνε και εσύ ισχυρός**»!

Στις μαζικές κοινωνίες δημιουργούνται ειδικές συνθήκες, από τις οποίες αναδύεται αυτό που ονομάζεται « **δύναμη της αδυναμίας**». **Αναπτύσσονται άπειρες δυνατότητες για συνεργασία και αυτοματισμό**. Σχηματίζονται άπειροι μικροί βρόχοι που αναπτύσσονται σε μεγαλύτερους, που ονομάζονται «**οριακοί κύκλοι**». Οι οριακοί αυτοί κύκλοι μάς κάνουν να νιώθουμε πιο αδύναμοι. Η κοινωνία μας, ως εάν «**συννοθύλευμα**», δεν έχει **ουσιαστική συνοχή και είναι επιρρεπής σε κλειστούς οριακούς κύκλους**. Συσπειρώσεις, ως **κλειστές ομάδες προκαλούν απομόνωση**. Ο πιο επώδυνος κλειστός κύκλος είναι να «**οχυρωθεί**» **κανείς στον εαυτό του**, που οδηγεί στην κατάθλιψη. **Πιο αδύναμος νιώθει εκείνος που επιδιώκει να αποκτήσει μεγαλύτερη επιρροή**.

Οι **κλειστοί οριακοί κύκλοι** δεν αντιμετωπίζονται με ξέχωρες παρεμβάσεις. Συνήθως εκφυλίζονται ή περιθωριοποιούνται, καθόσον η κακή συνέργεια στηρίζεται σε μονολιθική ιδιοσυστασία. Αντίθετα, οι **ανοικτοί οριακοί κύκλοι** λειτουργούν με **υγιή συνέργεια μέσα σε δημιουργικό περιβάλλον**. Τότε **αναδύεται η κοινή δύναμη σύνθετης επίδρασης**. Η **υγιής κοινωνία** είναι ένας **ανοιχτός οριακός κύκλος**, που κρατιέται σε συνοχή από ήπιες αρετές: Την **κοινή εμπιστοσύνη, τον σεβασμό και το συναίσθημα του συνανήκειν**.

Προσέτι ασήμαντα χαρακτηριστικά παίζουν βασικότατο ρόλο: **φιλοφρονήσεις, εξυπηρετήσεις, φροντίδα, ένα χαμόγελο, ένας χαιρετισμός στο δρόμο**. Αυτά τα απλά χαρακτηριστικά που θεωρούνται επουσιώδη είναι **σημαντικότερα!** Ονομάζονται «**φατικός λόγος**» (Μαλινόβσκι) ή «**φατική επικοινωνία**». **Συμβάλλουν τα μέγιστα στη συνοχή της κοινωνίας!** Τότε αναδύεται η **θετική**

σύνθετη επίδραση. Σύνθετη επίδραση είναι εκείνη που ασκεί ο καθένας μας για καλό ή κακό, ανάλογα του τι είμαστε. Η στάση και η υπόστασή μας ασκούν ευεργετική ή επιβλαβή επιρροή και τελικά διαμορφώνουν τη γενική ατμόσφαιρα, που αναπνέουμε όλοι μας.

Φυσικά η προσωπική μας δύναμη δεν μπορεί να είναι προβλέψιμη. **Το βέβαιο είναι ότι αποπνέουμε θετική επίδραση, όταν συντρέχουν αρμονικά η προσέγγιση της αλήθειας, η αγνότητα του κάλλους και η επιδίωξη του ευρύτερου αγαθού.**

Αποτιμήσεις: Η αλήθεια προσεγγίζεται καλύτερα με ειλικρινή δημιουργικό διάλογο με το διπλανό μας. Ο κατάλληλος χρόνος, αλλά και ο τρόπος έκφρασης συμβάλλουν τα μέγιστα στην ευμείνεια και το γενικό αγαθό υπερτερεί πάντα του ατομικού. Ένα αγνό χαμόγελο ή μια καλή κουβέντα μάς ανεβάζουν ψυχολογικά, και προπαντός δημιουργικά. Τότε το σύστημα κρατιέται ανοιχτό και αυτοοργανώνεται. **Τότε αναδύονται το γνήσιο ενδιαφέρον και η καλή πίστη.**

Η θετική επίδρασή μας προαπαιτεί, οπωσδήποτε, η ταπεινοφροσύνη. Είναι μια ταπεινή ισχύς, αλλά όταν συμπέσει με την ευμείνεια του αληθινού γενικού καλού, καθίσταται απόλυτα καθοριστική! Συνιστά την ουσιαστική «δύναμη της αδυναμίας». Η ζωή της ανθρωπότητας είναι γεμάτη από ατομικά παραδείγματα, που οδήγησαν σε βασικές αλλαγές στη ζωή λαών. **Τότε ακμάζει η ζωή! Όχι με πνεύμα της άγονης αντιπαράθεσης, που απαιτεί βία ενάντια στη βία, αλλά με το πνεύμα της δημιουργικότητας στις κατάλληλες συνθήκες της στιγμής.**

Η δημιουργική ανταπόκριση είναι πάντοτε η καλύτερη λύση, γιατί είναι η πιο αληθινή ευγενική και ήρεμη αντιμετώπιση της βαρβαρότητας. Ίσως να μη μάθουμε ποτέ εάν και πότε η επιρροή μας θα έχει κάποιο αποτέλεσμα! Αρκεί να ενεργούμε με βάση την αλήθεια, την ευαισθησία και γνώμονα το γενικό καλό. Τότε νιώθουμε μια πλήρωση, γιατί εκτελούμε το καθήκον μας! Καμία αλλαγή, βέβαια, δεν γίνεται από ένα μόνον άτομο, όση ισχύ και εάν κατέχει, αλλά από την ανάδραση της αλλαγής μέσα σε ένα κρίσιμο μέγεθος του λαού. **Ένα μικροσκοπικό έργο μπορεί να γίνει η αφορμή ενός θαυμάσιου έργου, που δεν μπορεί να πετύχει κανένα ανδραγάθημα.**

Η κοινωνική συνείδηση (νοοτροπία) είναι ένα ανοικτό σύστημα. Σχηματίζεται από τη γλώσσα, τις κοινωνικές σχέσεις μας, και όλες τις καθημερινές αλληλοεπιδράσεις μας. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη στρατηγική προσανατολισμού της ανθρώπινης φύσεως. Στο μαζικό χαρακτήρα της κοινωνίας μας κάθε μικρή ομάδα ανθρώπων, ακόμη και ένα απλό άτομο μπορεί να ασκήσει βαθιά και σύνθετη δημιουργική επίδραση. Αυτό εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από εμάς τους ίδιους. Η πιο αποδοτική και δημιουργική προετοιμασία γίνεται με την ολιστική παιδεία, που αποβλέπει στην καλλιέργεια ενός πλήρους ολογράμματος αρετών. *«Η Παιδεία πάντα τα αγαθά φέρει»!*(Σωκράτης).

Η Δημοκρατία απαιτεί κοινωνική συναίνεση, που είναι εφικτή μόνον μέσα στα όρια της χρυσής τομής. Τότε θα γίνουμε καλύτεροι πολίτες και θα δημιουργήσουμε πιο ωραίες οικογένειες και Πατρίδα που θα είναι σεβαστή από όλους. Ο ωραίος Λαός μας, δυστυχώς, έχει ως πιο σοβαρό εχθρό, τη χρόνια καρκινογόνο διχόνοια, η οποία τροφοδοτεί την ανάπτυξη κλειστών οριακών κύκλων.

Οφείλουμε να έχουμε, ως πρώτιστο πρόταγμα τη χρυσή τομή. Με απλά λόγια είμαστε υποχρεωμένοι να συμφιλιωθούμε μέσα στις αντιθέσεις μας. Να μάθουμε: Να θεωρούμε το διπλανό μας, ως ισότιμο συνεργάτη. Στο διάλογο να δεχόμαστε το μερτικό της ευθύνης μας. Ορθότατα καταργήθηκαν οι αυθεντίες, αλλά οφείλουμε να μη θεωρούμε τον εαυτό μας ως αυθεντία.

Αυτό σημαίνει ταπεινοφροσύνη. Δύσκολο! Δεν έχουμε δυστυχώς άλλη επιλογή. Οφείλουμε να συνεννοηθούμε και να ενώσουμε τις δυνάμεις μας.

Να αποκτήσουμε δύναμη πειθούς και όχι οργή επιβολής.

Δημήτρης Μπάκας
12 Απρ. 2024